

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

21 травня 2014 року

м. Київ

Судові палати у цивільних та адміністративних справах

Верховного Суду України у складі:

головуючого Яреми А.Г.,

суддів: **Патрюка М.В., Григор'євої Л.І., Гриціва М.І., Гуменюка В.І., Гусака М.Б., Коротких О.А., Кривенди О.В., Лященко Н.П., Маринченка В.Л., Охрімчук Л.І., Прокопенка О.Б. Сеніна Ю.Л., Сімоненко В.М., Терлецького О.О., Тітова Ю.Г.,**

розглянувши на спільному судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_17 до Державного управління справами, Керівника Державного управління справами Кравця Андрія Віталійовича, Державного видавництва «Преса України» Державного управління справами про поновлення на роботі та стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу за заявою ОСОБА_17 про перегляд рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 вересня 2013 року,

В С Т А Н О В И Л И :

У серпні 2011 року ОСОБА_17 звернувся до суду з вищезазначеним позовом, посилаючись на те, що він з 4 січня 1995 року за трудовим договором працював директором Державного видавництва «Преса України» Державного управління справами (далі - ДВ «Преса України»). 27 грудня 2002 року між ним і відповідачем на зайняття зазначеної посади був укладений строковий контракт № 16-08/1-33к, дію якого було продовжено до 31 грудня 2013 року. З 4 до 22 квітня 2011 року позивач перебував на амбулаторному лікуванні, а з 26 квітня до 20 липня 2011 року - на стаціонарному лікуванні. При виході на роботу його було повідомлено про звільнення із займаної посади за пунктом 1 [статті 41 КЗпП України](#). Просив поновити його на роботі на займаній посаді та стягнути з відповідача середній заробіток за час вимушеного прогулу, оскільки звільнення було проведено без законних підстав і в період тимчасової непрацездатності.

Рішенням Обухівського районного суду Київської області від 25 грудня 2012 року, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду Київської області від 20 березня 2013

року, позов ОСОБА_17 задоволено частково. Визнано незаконним та скасовано розпорядження Державного управління справами від 10 травня 2011 року № 46-к про звільнення ОСОБА_17 з посади директора ДВ «Преса України» за пунктом 1 [статті 41 КЗпП України](#). Поновлено позивача на посаді директора ДВ «Преса України» з 11 травня 2011 року. Стягнуто з ДВ «Преса України» на користь ОСОБА_17 середній заробіток за час вимушеного прогулу в сумі 190 160 грн 64 коп. Стягнуто з Державного управління справами на користь позивача моральну шкоду в розмірі 5 000 грн. В іншій частині позову відмовлено. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

Рішенням Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 вересня 2013 року, рішення Обухівського районного суду Київської області від 25 грудня 2012 року й ухвалу апеляційного суду Київської області від 20 березня 2013 року скасовано та постановлено нове рішення, яким позов ОСОБА_17 задоволено частково: змінено дату звільнення ОСОБА_17 з посади директора ДВ «Преса України» з 10 травня 2011 року на 20 липня 2011 року, у задоволенні іншої частини позовних вимог відмовлено.

У грудні 2013 року ОСОБА_17 подав до Верховного Суду України через Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ заяву про перегляд рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 вересня 2013 року з підстав неоднакового застосування судами касаційної інстанції частини третьої статті [40](#), частин першої, другої статті [41](#), частини першої статті [235 КЗпП України](#) (тут і далі - у редакції, яка була чинною на час звільнення позивача з роботи) та просив направити справу на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

У заяві про перегляд рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 вересня 2013 року ОСОБА_17 порушує питання про скасування постановленого судом касаційної інстанції рішення у зв'язку з неоднаковим застосуванням судом касаційної інстанції норм частини третьої статті [40](#) та частин першої, другої статті [41](#), частини першої статті [235 КЗпП України](#).

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 березня 2014 року справу за позовом ОСОБА_17 до Державного управління справами, Керівника Державного управління справами Кравця А.В., ДВ «Преса України» про поновлення на роботі та стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу допущено до провадження Верховного Суду України для перегляду рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 вересня 2013 року.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення заявника - ОСОБА_17 та його представника, ОСОБА_19, на підтримання доводів заяви, а також представника ДВ «Преса України» - Барабаш Г.Л., представника Державного управління справами - Маруду С.С. - на заперечення, дослідивши матеріали справи, Судові палати у цивільних та адміністративних справах Верховного Суду України вважають, що заява про перегляд оскаржуваного судового рішення підлягає задоволенню з таких підстав.

Судом встановлено, що з 4 січня 1995 року позивач за безстроковим трудовим договором працював директором ДВ «Преса України».

27 грудня 2002 року між позивачем і Державним управлінням справами був укладений строковий трудовий контракт №16-08/1-33к на зайняття тієї самої посади та з урахуванням змін строком до 31 грудня 2013 року.

7 квітня 2011 року Керівник Державного управління справами видав розпорядження № 89 «Про порядок здавання фінансової і статистичної звітності за перший квартал 2011 року державними підприємствами, установами, що перебувають в управлінні Державного управління справами, та господарськими товариствами, у яких повноваження на здійснення функцій управління державними корпоративними правами передані Державному управлінню справами», яким установив, що 21 квітня 2011 року ДВ «Преса України» повинне здати фінансово-статистичну звітність за перший квартал 2011 року.

21 квітня 2011 року листом № 201-51-/м ДВ «Преса України» здало фінансово-статистичну звітність за перший квартал 2011 року до Державного управління справами.

29 квітня 2011 року листом № 02-16/1-10 заступником Керівника Державного управління справами Берадзе Г.Р. повідомлено ДВ «Преса України», що надана фінансово-статистична звітність за перший квартал 2011 року не може бути прийнята в повному обсязі й повертається ДВ «Преса України» із зазначенням зауважень і строку повторної здачі - до 6 травня 2011 року.

Розпорядженням керівника Державного управління справами від 10 травня 2011 року № 46-к позивача звільнено із займаної посади з 10 травня 2011 року за одноразове грубе порушення трудових обов'язків керівником підприємства згідно з пунктом 1 частини першої [статті 41 КЗпП України](#) у зв'язку з невиконанням розпорядження Керівника Державного управління справами від 7 квітня 2011 року № 89 про подання фінансово-статистичної звітності за перший квартал 2011 року.

Разом із тим суд установив, що з 4 до 22 квітня 2011 року позивач перебував на амбулаторному лікуванні, а з 26 квітня до 20 липня 2011 року - на стаціонарному лікуванні (23 та 24 квітня були вихідними днями).

Таким чином, судом встановлено, що звільнення позивача із займаної посади з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої [статті 41 КЗпП України](#), проведено під час його тимчасової непрацездатності.

Ухвалюючи рішення про часткове задоволення позову, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив із того, що відповідачами не доведено факту одноразового грубого порушення ОСОБА_17 трудової дисципліни, трудових обов'язків, не встановлено його вини, виду й розміру заподіяної ним шкоди та що звільнення проведено під час тимчасової непрацездатності позивача, чим порушено вимоги частини третьої статті [40](#), частин першої, другої статті [41 КЗпП України](#), у зв'язку із чим визнав звільнення позивача незаконним і на підставі частини першої [статті 235 КЗпП України](#) поновив його на роботі.

Скасовуючи рішення судів першої та апеляційної інстанцій і ухвалюючи нове рішення про часткове задоволення позову, суд касаційної інстанції виходив із того, що позивач здійснив одноразове грубе порушення трудових обов'язків, однак у зв'язку з проведенням звільнення під час його тимчасової непрацездатності вважав за можливе здійснити захист порушеного права шляхом зміни дати звільнення з 10 травня 2011 року на 20 липня 2011 року.

В обґрунтування підстав заяви про перегляд судових рішень ОСОБА_17 посилається на ухвали Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ та ухвали Вищого адміністративного суду України.

Зокрема, в ухвалах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 21 листопада 2011 року, від 20 квітня 2012 року, від 28 березня 2012 року, від 3 березня 2012 року, від 22 лютого 2012 року та ухвалах Вищого адміністративного суду України від 20 вересня 2007 року, від 15 травня 2012 року, від 20 березня 2008 року суди касаційної інстанції не встановили в діях позивачів фактів грубого одноразового порушення трудових обов'язків і дійшли висновків, що звільнення особи із займаної посади за частиною першою [статті 41 КЗпП України](#) в період тимчасової непрацездатності є безумовною підставою для її поновлення на попередній роботі.

Отже, доводи заяви та надані на підтвердження неоднакового застосування норм матеріального права судові рішення касаційних інстанцій свідчать про наявність неоднакового застосування судами частини третьої статті [40](#), частин першої, другої статті [41](#), частини першої статті [235 КЗпП України](#), що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції вказаних норм матеріального права, судові палати у цивільних та адміністративних справах Верховного Суду України виходять із такого.

Частина шоста [статті 43 Конституції України](#) гарантує громадянам захист від незаконного звільнення.

Підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника передбачені у статтях [40](#), [41 КЗпП України](#).

Згідно з пунктом 1 частини 1 [статті 41 КЗпП України](#) трудовий договір з ініціативи власника або уповноваженого ним органу може бути розірваний, зокрема, у випадку одноразового грубого порушення трудових обов'язків керівником підприємства, установи, організації всіх форм власності (філіалу, представництва, відділення та іншого відокремленого підрозділу).

Вирішуючи питання про те, чи є порушення трудових обов'язків грубим, суд повинен виходити з характеру проступку, обставин, за яких його вчинено, та істотності наслідків порушення трудових обов'язків. При цьому суд повинен установити не тільки факт невиконання працівником обов'язку, який входить до кола його трудових обов'язків, а й можливість виконання ним зазначеного обов'язку за встановлених судом фактичних обставин справи, тобто встановити вину працівника та наявність причинного зв'язку між невиконанням працівником трудових обов'язків і негативними наслідками, які настали внаслідок такого порушення.

Згідно з пунктом 1.3. Положення про експертизу тимчасової непрацездатності, затвердженого [наказом Міністерства охорони здоров'я України від 9 квітня 2008 року № 189](#), непрацездатність (утрата непрацездатності) - це стан здоров'я (функцій організму) людини, обумовлений захворюванням, травмою тощо, який унеможливує виконання роботи визначеного обсягу, професії без шкоди для здоров'я.

Тимчасова непрацездатність - це непрацездатність особи внаслідок захворювання, травми або з інших причин, що не залежить від факту втрати працездатності (пологи, карантин, догляд за хворим тощо), яка має тимчасовий зворотний характер під впливом лікування та реабілітаційних заходів, триває до відновлення працездатності або встановлення групи інвалідності, а в разі інших причин - до закінчення причин відсторонення від роботи. Тимчасова непрацездатність застрахованих осіб засвідчується листком непрацездатності.

Встановивши, що факт невиконання трудових обов'язків (з яким відповідач пов'язував звільнення позивача з роботи) мав місце під час його тимчасової непрацездатності, суд не врахував, що ця обставина (тимчасова непрацездатність працівника) унеможлиблювала виконання ним роботи за трудовим договором із поважних причин і на законних підставах звільняла його від виконання трудових обов'язків, обумовлених контрактом та відповідальності за їх невиконання.

У зв'язку із цим суд неправильно застосував пункт 1 частини першої [статті 41 КЗпП України](#), оскільки однією з умов її застосування є встановлення не тільки самого факту одноразового порушення трудових обов'язків, а й вини працівника в такому порушенні.

Крім того, за положеннями частини другої [статті 41 КЗпП України](#) розірвання трудового договору у випадках, передбачених цією статтею, провадиться з додержанням вимог частини третьої статті 40, а у випадках, передбачених пунктами 2 і 3, - також вимог [статті 43 цього Кодексу](#).

Тобто положення частини третьої [статті 40 КЗпП України](#) слід застосовувати також до випадків звільнення працівника з підстав частини першої [статті 41 КЗпП України](#).

Відповідно до частини третьої [статті 40 КЗпП України](#) не допускається звільнення працівника з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в період його тимчасової непрацездатності (крім звільнення за пунктом 5 цієї статті), а також у період перебування працівника у відпустці.

Таким чином, трудове законодавство не тільки зазначає перелік підстав розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця, але й встановлює юридичні гарантії забезпечення прав працівника від незаконного звільнення, однією з яких є передбачена частиною третьою статті [40](#), частини другої статті [41 КЗпП України](#) заборона звільнення працівника в період його тимчасової непрацездатності.

Отже, звільнення працівника з підстав, не передбачених законом, або з порушенням установленого законом порядку свідчить про незаконність такого звільнення та тягне за собою поновлення порушених прав працівника.

Відповідно до частини першої [статті 235 КЗпП України](#) у разі звільнення без законної підстави або незаконного переведення на іншу роботу працівник повинен бути поновлений на попередній роботі органом, який розглядає трудовий спір.

Таким чином, аналіз зазначених правових норм у їх сукупності з положеннями [статті 43 Конституції України](#) та статті [240 1 КЗпП України](#) дає підстави для висновку про те, що за змістом частини [статті 235 КЗпП України](#) працівник підлягає поновленню на попередній роботі у разі незаконного звільнення, під яким слід розуміти як звільнення без законної підстави, так і звільнення з порушенням порядку, установленого законом.

Встановивши, що звільнення позивача відбулось із порушенням установленого законом порядку, та ухваливши рішення про зміну дати звільнення, суд касаційної інстанції неправильно застосував положення частини першої [статті 235 КЗпП України](#), відповідно до якої у разі встановлення факту звільнення без законної підстави або з порушенням передбаченого законом порядку суд зобов'язаний поновити працівника на попередній роботі, а відтак закон у таких випадках не наділяє орган, який розглядає трудовий спір, повноваженнями на обрання іншого способу захисту трудових прав, у тому числі шляхом зміни дати звільнення працівника.

З урахуванням викладеного Судові палати у цивільних та адміністративних справах Верховного Суду України вважають, що судові рішення у справі, яка переглядається, є незаконним та відповідно до вимог частини другої статті [3604 ЦПК України](#) підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Керуючись пунктом 1 статті [355](#), пунктом 1 частини першої статті [3603](#), частини другої статті [3604 ЦПК України](#), Судові палати у цивільних та адміністративних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л и :

Заяву ОСОБА_17 задовольнити.

Рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 вересня 2013 року скасувати, передати справу на новий касаційний розгляд.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій пунктом 2 частини першої [статті 355 ЦПК України](#).